

Список літератури:

1. Greiner L.E. Evolution and Revolution of Organization / L.E. Greiner // Harvard Business Review. – Vol. 50(4). – 1972. – P. 37-46.
2. Вахрушина М.А. Бухгалтерский управленческий учет : учеб. пособие / ВЗФИ. – М. : ЗАО «Финстатинформ», 2000. – 359 с.
3. Палий В.Ф. Основы калькулирования / В.Ф. Палий. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 210 с.
4. Харионовская Т.В. Формирование внутренней отчетности в системе управленческого учета на промышленных предприятиях : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.12 / Харионовская Татьяна Леонидовна; [Место защиты: Орлов. гос. техн. ун-т]. – Орел, 2008. – 176 с.

Чижевская Л. В.

Куликова Н. Т.

Житомирский государственный технологический университет

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ОТЧЕТНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Исследованы теоретико-организационные основы построения бухгалтерской управленческой информационной подсистемы предприятия с целью формирования управленческой отчетности. Представлен вариант распределения обязанностей между подразделениями предприятия по формированию управленческой отчетности; приведен перечень регламентов системы управленческой отчетности по трем их группам; предложены меры организации системы управленческой отчетности по стадиям функционирования такой системы, предусматривающие адаптацию к потребностям среды; раскрыто требования к организации системы управленческой отчетности по центрам ответственности и предложен отчетности.

Ключевые слова: управленческая отчетность, организация учета, отчетность промышленного предприятия, центры ответственности.

Chyzhevskaya L. V.

Kulikova N. T.

Zhytomyr State Technological University

ORGANIZATIONAL FRAMEWORK OF MANAGEMENT REPORTING SYSTEM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Summary

Theoretical and organizational principles of forming financial management information subsystem of an enterprise have been disclosed. Distribution of responsibilities between departments regarding company's formation management reporting has been present; lists of the regulations of management accounts have been suggested; the measures of organization of reporting system on the stages of its functioning that require adaptation to the needs of the environment have been disclosed; requirements for management reporting system for responsibility centers and have been shown as well as list of such statements.

Key words: management reporting, organization of accounting, reporting for industrial enterprises, responsibility centers.

УДК 657.1:630

Шавурська О. В.

Житомирський державний технологічний університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ЕТАПІ ЛІСОЗАГОТІВЛІ

Досліджено методику внутрішнього контролю при проведенні заготівельних робіт лісовими господарствами. Внутрішній контроль на етапі лісозаготівлі включає три етапи проведення перевірки (організаційно-підготовчий, методичний, результативно-узагальнюючий), в яких відображені основні процедури для розв'язання головних завдань перевірки, що дають змогу охопити всі господарські операції, що виникають при проведенні заготівельних робіт. Здійснення внутрішнього контролю за виділеними етапами дозволить комплексно та якісно здійснювати внутрішній контроль лісової продукції.

Ключові слова: внутрішній контроль, деревина, лісозаготівля, лісові ресурси.

Постановка проблеми. Нераціональне використання лісових ресурсів у минулому столітті призвело до їх вичерпаності та зниження показника природного відтворення лісових культур. За даними Державного лісового агентства України в державі внаслідок несанкціонованих рубок пошкоджено ерозією 15 мільйонів гектарів земель,

а щорічний приріст еродованих земель перевищує 80 тис. га. У зв'язку з обмеженістю лісових ресурсів необхідно посилити контроль за їх використання. Відсутність ефективного контрольного механізму є однією з основних причин втрати частини лісових ресурсів в наслідок збільшення обсягів самовільних рубок, розкрадання дереви-

ни при проведенні заготівельних робіт, а також збільшення обсягів втрат через природний фактор (пожежі, хвороби).

Ефективне управління лісовими ресурсами не можливе без чітко налагодженої системи внутрішнього контролю. Внутрішній контроль дозволяє виявити порушення, зловживання, розкрадання деревини при проведенні заготівельних робіт, встановити причини та умови, які їм сприяли, і винних у цьому осіб, ужити заходів щодо відшкодування завданого збитку, шкоди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань визначення ролі контролю в системі управління підприємством здійснили Т.А. Бутинець, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Мурашко, Л.К. Сук, В.Я. Савченко та інші. Дослідженням теоретичних і практичних питань щодо особливостей проведення контролю операцій з лісовими ресурсами займалися такі вітчизняні науковці, як: В.Д. Гоцуляк, Н.С. Котляревська, Л.М. Пелинь, В.О. Озеран, М.Ю. Чік. Проте теоретичні основи організації та методики внутрішнього контролю операцій з заготівлі лісової продукції досліджені недостатньо, що зумовлює актуальність дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтування теоретико-методичних положень щодо удосконалення внутрішнього контролю операцій з заготівлі деревини при проведенні рубок головного користування, що дозволить підтвердити достовірність даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності лісових господарств, а також сприятиме збереженню, раціональному використанню лісових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Внутрішній контроль здійснюється для забезпечення збереження майна підприємства та підвищення ефективності у боротьбі з безгосподарністю та марнотратством, нестачами, крадіжками.

Внутрішній контроль за лісовими ресурсами спрямований на вирішення завдань, пов'язаних, насамперед, з правильністю відображення в обліку операцій щодо процесу заготівлі, порядку калькулювання собівартості заготовленої деревини, дотримання вимог щодо документального оформлення операцій в бухгалтерському обліку; визначення матеріально відповідальних осіб; контролем за дотриманням встановлених норм лісозаготівель, виявлення фактів проведення незаконних рубок деревини, перевіркою правильності розкриття інформації в облікових регістрах та формах фінансової звітності тощо.

За результатами системного вивчення діяльності лісових господарств Житомирської області виявлено, що є основними причинами неефективного управління лісовими ресурсами є:

- відсутність регламентації внутрішнього контролю операцій з лісовими ресурсами, що зумовлює його невідповідність інформаційним потребам управління даними ресурсами та не забезпечує зворотного зв'язку в системі управління;

- ігнорування науково обґрунтованих підходів до організації та методики внутрішнього контролю операцій з лісовими ресурсами призводить до зниження ефективності контрольних процедур, а також є причиною неефективного управління використанням лісових ресурсів і лісової продукції.

Пропозиції щодо підвищення ефективності контролю за лісовими ресурсами наведені в дослідженнях В.Д. Гоцулюка, Н.С. Котляревської, Л.М. Пелинь. Гоцуляк В.Д. [2, с. 64] для підвищення ефективності діяльності лісових госпо-

дарств пропонує модель внутрішньої економіко-екологічного аудиту, що включає три складові, що входять до лісового сектору: лісівництво, промислове лісокористування та соціальне лісокористування. Автор розкриває об'єкт, предмет і завдання кожної з складових внутрішньої економіко-екологічного аудиту. Проте поза увагою залишилося методичне забезпечення аудиту лісових ресурсів, що ускладнює застосування моделі в практичній діяльності лісових господарств.

Пелинь Л.М. [5, с. 57] наголошує на необхідності проведення екологічного аудиту на підприємствах лісового сектору економіки для забезпечення ефективної роботи підприємства в умовах конкурентного середовища. Запропоновано концептуальні засади системи екологічного обліку, а також визначено основні складові системи екологічного обліку підприємств, встановлено зв'язки між фінансовим обліком, системою екологічного управління та екологічним обліком підприємства, представлено авторське бачення екологічних аспектів формування доходів, витрат та зобов'язань лісгосподарських підприємств, окреслено шляхи формування показників екологічної звітності підприємств лісового господарства на основі даних екологічного обліку.

На наш погляд, для забезпечення функціонування лісових господарств на засадах стійкого розвитку необхідним є створення підрозділу внутрішнього контролю, основним призначенням якого є попередження, оперативне виявлення та своєчасне припинення порушень і відхилень, що виникли в процесі здійснення господарської діяльності.

На необхідності створення у лісових господарствах відділу внутрішнього контролю наголошує Н.С. Котляревська [3, с. 86]. До об'єктів господарського контролю відносить лише заготовлену деревину (деревний хлист, ділову деревину (сортименти), жердини, деревину дров'яну для технологічних потреб, дрова, хмиз). На наш погляд, об'єктами внутрішнього контролю необхідно визнавати не лише продукцію, заготовлену в результаті проведення лісозаготівлі, але й витрати на проведення лісозаготівельних робіт і лісовідновлювальних робіт.

Внутрішній контроль залежно від часу проведення поділяється на попередній, поточний та наступний. Попередній контроль проводиться до моменту здійснення операції. Наприклад, підготовчі роботи перед проведенням заготівельних робіт (розробки схеми лісосіки з нанесенням на неї виробничих об'єктів, устаткування, доріг, а також способів проведення лісозаготівельних операцій (звалювання дерев обрубання сучків, трелювання, спуск, розкряжування, сортування, штабелювання, навантаження деревини, очищення місць рубок).

Поточний контроль проводиться в момент здійснення господарської операції. Основне завдання поточного контролю – оперативне виявлення та своєчасне припинення порушень і відхилень, що виникли в процесі виконання господарських операцій та виробничих процесів. Поточний контроль за отриманням деревної продукції здійснюється на етапі проведення рубки головного користування та рубок догляду шляхом співставлення кількості дерев, зазначених у аналітичних відомостях та намічених дерев чи залишених пенеків після вирубування та оприбуткованим обсягом продукції. Перевіряється також відповідність фактичного розміру заготовленої деревини і дозволеного об-

сягу заготівлі деревини, що зазначений у лісорубному квитку.

Наступний контроль здійснюється після завершення господарських операцій в кінці звітної періоду. Його основне призначення – встановлення правильності, законності та економічної доцільності здійснених господарських операцій, виявлення відхилень (фактів безгосподарності, крадіжок, зловживань) в господарській діяльності лісових господарств. За результатами наступного внутрішнього контролю розробляються заходи щодо ліквідації виявлених недоліків і усунення причин та умов їх виникнення.

Методика внутрішнього контролю передбачає використання у певній послідовності відповідних інструментів та методів з дотриманням основоположних принципів контролю. Процес внутрішнього контролю операцій, пов'язаних із заготівлею деревини при проведенні рубок головного користування, запропоновано розглядати в розрізі його основних етапів (організаційно-підготовчого, методичного, результативно-узагальноючого), що дозволяє виявити зв'язки між складовими системи внутрішнього контролю (рис. 1).

На організаційно-підготовчому етапі здійснюються наступні контрольні процедури:

- підготовка Наказу про проведення внутрішньої перевірки;
  - розподіл обов'язків і відповідальності між суб'єктами проведення перевірки;
  - визначення об'єктів, завдань внутрішнього контролю операцій з лісовим ресурсами на етапі проведення заготівельних робіт;
  - вибір способів і прийомів контролю, які застосовуватимуться суб'єктами внутрішнього контролю відповідно до покладених на них функцій;
  - формування інформаційної бази контролерів
- вивчення первинних документів, облікових реєстрів, звітності та результатів попередніх перевірок.

Завданнями внутрішнього контролю на етапі проведення заготівельних робіт є:

- перевірка наявності та правомірності видачі дозволів на право спеціального використання лісових ресурсів на виділеній лісовій ділянці (лісорубних квитків, ордерів);
- підтвердження дотримання розміру лісозаготівель за кожною породою відповідно до лісорубних квитків;
- правомірність відведення ділянок для проведення рубок головного та проміжного користування (санітарних рубок, рубок догляду) та об'ємів вилученої в результаті їх проведення, ліквідної деревини, побічної та супутньої продукції деревного походження;
- достовірність віднесення сум витрат на проведення рубок головного користування та рубок догляду до первісної вартості деревної продукції;
- визначення достовірності, своєчасності та повноти документального забезпечення операцій заготівлі деревної продукції;
- підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку заготовленої продукції деревного походження;
- встановлення правильності відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку

Рис. 1. Процес внутрішнього контролю лісових ресурсів на етапі проведення заготівельних робіт

та звітності щодо витрат, понесених на збереження, відтворення та експлуатацію лісових ресурсів;

- встановлення обґрунтованості списання відходів лісозаготівель і первинної обробки деревини та повноти їх використання у господарській діяльності;

- перевірка правильності нарахування та дотримання строків сплати збору за використання лісових ресурсів;

- виявлення та усунення порушень, а також відшкодування шкоди, заподіяної лісовій екологічній системі внаслідок незаконних рубок та інших порушень.

На методичному етапі здійснюється перевірка первинних документів, облікових реєстрів, звітності. Основними завданнями контролерів на цьому етапі є:

- загальна перевірка ефективності системи внутрішнього контролю: строки проведення контрольно-вибіркових перевірок, порівняння даних синтетичного й аналітичного обліку, порядок калькулювання собівартості заготовленої лісової продукції та повнота її оприбуткування;
- перевірка наявності договорів про матеріальну відповідальність осіб з лісниками, що відповідальні за збереження лісової продукції;
- проведення інвентаризації заготовленої деревини за видами;
- перевірка місця зберігання деревної продукції щодо його відповідності необхідним умовам зберігання та для попередження псування;
- виявлення непридатної до використання в господарській діяльності деревини;
- перевірка виконання договорів з покупцями щодо реалізації деревини;
- перевірка доцільності, своєчасності, правильності документального оформлення господарських

операцій щодо проведення заготівельних робіт, оприбуткування, зберігання, внутрішнього переміщення заготовленої деревної продукції (правильність оформлення та складання зведених документів – журналу виконаних лісгосподарських робіт, рапорту про рух ліспродукції, щоденнику приймання робіт по розкряжуванню деревних хлестів, журналу надходження ліспродукції, відомості обліку виготовленої продукції переробки деревини і витрат сировини, реєстру використаної на власні потреби ліспродукції, журналу реалізації (відпуску) ліспродукції та облікового реєстру № 5);

– перевірка відповідності порядку ведення обліку заготовленої деревини затвердженим положенням облікової політики підприємства в частині оцінки деревної продукції при її первісному визнанні та вибутті, включення загальнопромислових витрат до первісної вартості заготовленої деревини, ведення аналітичного обліку;

– перевірка правильності відображення заготівельних робіт та оприбуткування деревної продукції на рахунках бухгалтерського обліку;

– перевіркою правильності розкриття інформації про заготівельні роботи та одержану деревну продукцію в облікових реєстрах та формах звітності.

Внутрішній контроль рекомендовано розпочати з проведення інвентаризації деревини на місцях її збереження. Інвентаризація є одним із прийомів фактичного контролю, що дозволяє з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою лісових ресурсів і заготовленої деревної продукції, а також перевірити повноту документального забезпечення і відображення в обліку господарських операцій щодо оприбуткування заготовленої продукції та підтвердити реальність показників звітності підприємства. Інвентаризація здійснюється з метою:

– підтвердження дотримання лісовими господарствами встановлених для них розмірів розрахункової лісосіки за породами;

– одержання достовірних даних щодо кількісних і якісних характеристик лісових ресурсів (виявлення фактичної наявності заготовленої деревини, що зберігається лісосіці, у верхніх складах (франко-верхній склад), на проміжних (біля лісовозної дороги), на нижніх складах (у пункті прикидання лісовозної дороги до шляхів загального користування) і на кінцевих складах (франко-нижній склад), у виробничих підрозділах, які здійснюють лісопиляння та первинну деревообробку;

– встановлення фактів необхідності відновлення, реконструкції лісових ресурсів і проведення в необхідних випадках профілактичних, лікувальних заходів;

– підтвердження достовірності кількості та вартості заготовленої деревини, відображених в балансі лісового господарства;

– визначення розміру втрат внаслідок стихійних лих, пожеж і самовільного вилучення деревини.

Для проведення інвентаризації створюється інвентаризаційна комісія у складі не менше трьох осіб, яка затверджується наказом керівника підприємства.

У більшості областей України, зокрема в Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Чернівецькій, Житомирській, Рівненській, Чернігівській, Полтавській, Київській та Вінницькій, запроваджено електронну систему обігу деревини. Електронний облік деревини – це система фікса-

ції та оформлення руху деревних ресурсів із застосуванням засобів автоматизації на усіх етапах лісозаготівельних робіт з занесенням та передачею інформації покладного (штабельного) обліку за допомогою сучасних інформаційних технологій для подальшого використання в бухгалтерському та управлінському обліку [6].

Інвентаризація деревної продукції підприємствами лісового господарства України проводиться відповідно до ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків і Тимчасової інструкції з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах. Інвентаризація деревної продукції на підприємствах лісового господарства проводиться щорічно станом на 1 листопада. У відповідності до чинного законодавства вона також обов'язково проводиться у разі:

– передачі майна в оренду;

– приватизації майна державного підприємства;

– перетворення державного підприємства в акціонерне товариство;

– зміни матеріально-відповідальних осіб (на день приймання-передачі справ);

– встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей, а також за рішенням правоохоронних органів;

– пожежі, стихійного лиха або техногенної аварії;

– ліквідації та реорганізації підприємства;

– при планових комплексних ревізіях та перевітках (вибірково);

– весняних ревізіях обходів.

– при переході на електронний облік деревини.

Матеріально-відповідальні особи до початку інвентаризації зобов'язані подати в бухгалтерію всі первинні документи щодо оприбуткування і списання лісової продукції та виробів з неї. До початку інвентаризації у матеріально-відповідальних осіб беруться розписки про те, що всі документи щодо руху лісової продукції на день інвентаризації здані в бухгалтерію. При інвентаризації підлягає перевірці вся наявна продукція (власна, давальницька). На кожен з них складається окрема відомість.

Фактичні дані щодо наявності заготовленої лісової продукції з врахуванням породи деревини фіксуються у Відомість переліку наявності лісової продукції (форма № Інв-2), яку підписують члени комісії та матеріально-відповідальні особи про те, що перерахування продукції проведено в їх присутності і претензій до комісії вони не мають (або мають), а також про те, що вказана у відомості лісова продукція прийнята на їх відповідальне зберігання. Окремі інвентаризаційні описи складають на лісову продукцію за місцями її збереження.

Інвентаризаційна комісія встановлює кількість деревної продукції, яка втратила якість та стала непридатною для використання і реалізації. Встановлені комісією втрати по кожному вищезгаданому випадку оформлюються окремими актами, в яких вказуються конкретні причини заподіяної шкоди і винуватці в допущенні безгосподарності для визначення їх відповідальності. Деревина, втрачена внаслідок стихійного лиха, оформлюється актом з участю компетентних осіб.

На підставі відомостей переліку наявності лісової продукції (форма № Інв-2) за кожною ма-

Способи й прийоми перевірки показників реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності щодо операцій з заготівлі лісової продукції

Етап	Критерій (що перевіряється)	Коротка характеристика
<i>I</i>	<i>Формальна та аналітична перевірка кожної з форм</i>	
	Повнота заповнення реквізитів і граф звітності	Формальна перевірка полягає у візуальній перевірці правильності записів усіх реквізитів звітності та виявленні наявності самостійних змін у встановлених формах звітності, неумовлених виправлень, підчисток, наявності підписів. Аналітична – їх оцінки за допомогою вивчення залежностей між показниками з метою виявлення суттєвих відхилень, вивчення яких зможе встановити факти помилок та порушень, що призводять до перекручення звітності
	Правильність показників на початок та кінець звітного періоду	
	Дотримання строків і термінів подання фінансової звітності	
<i>II</i>	<i>Арифметична перевірка «Балансу», Приміток до річної фінансової звітності</i>	
<i>III</i>	<i>Перевірка відповідності показників фінансової звітності з даними бухгалтерського обліку:</i>	
	Перевірка відповідності показників реєстрів обліку та оборотно-сальдової відомості	журнал-ордер № 5, № 5.1 про рух лісової продукції на лісосіці та на проміжних складах (трелях) окремо від рубок формування та оздоровлення лісів та інших заходів, не пов'язаних з рубками головного користування, а також в додатку № 1 до журналів ордерів № 5, № 5-2 «Відомість відпуску готової продукції» (облік витрат на проведення переробки заготовленої деревини)
	Перевірка відповідності показників оборотно-сальдової відомості та головної книги	Рядок оборотно-сальдової відомості рахунку 23, 26 із рядками в головній книзі відповідних рахунків
	Перевірка формування показників головної книги та ф. № 1 «Баланс», ф. № 5 «Приміток до річної фінансової звітності»	Порівняння залишків за рахунками 23, 26 головної книги з залишками, що відображені в Балансі та примітках до річної фінансової звітності книги

теріально-відповідальною особою складається Інвентаризаційний опис лісової продукції (форма № Інв-1), в якому також заносяться залишки лісової продукції за даними бухгалтерського обліку. Згідно з Інвентаризаційним описом складається Порівняльна відомість результатів інвентаризації заготовленої продукції (форма № Інв-3).

За результатами інвентаризації деревини може бути виявлено нестачі, лишки або пересортиці. При встановленні наявності інвентаризаційних різниць з матеріально-відповідальні особи дають письмове пояснення про причини їх утворення. На підставі пояснень матеріально-відповідальних осіб, порівняльних відомостей та інших матеріалів інвентаризаційної комісія підприємства встановлює характер виявлених різниць, причин лишків і нестач і визначає порядок їх врегулювання, причини, від яких виникли втрати продукції та її якості, а також коло осіб, діями яких була заподіяна шкода, для притягнення їх до відповідальності.

При виявленні нестач інвентаризаційна комісія встановлює чи не є вони наслідком пересортиці, приписками об'ємів заготівлі, підвозки, вивозки, лісопилення та переробки деревини. Згідно з рішенням керівника лісового господарства може бути зарахована пересортиця, тобто покриття нестач лишками аналогічної продукції або більш вартісною продукцією. В разі приписок об'ємів відповідно зменшується об'єм робіт за поточний рік і одночасно відноситься на винних осіб незаконно виплачена заробітна плата за невиконані роботи.

Зведена порівняльна відомість в цілому по лісництву (цеху) заповнюється в 2-х примірниках, з яких перший здається підприємству, а другий залишається в справах лісництва (цеху). На підставі порівняльних відомостей лісництв (цехів) нестачі лісової продукції (якщо на час установлення нестачі винуватців не встановлено) підприємства списують з кредиту рахунка 23 (субрахунок 231, 234) та рахунка 26 в дебет субрахунок 947 за фактичною вартістю. Одночасно нестачі та втрати деревини відображають на позабалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей».

Виявлені лишки деревини підлягають оприбуткуванню з кредиту субрахунок 719 «Інші доходи від операційної діяльності» за фактичною вартістю аналогічної лісової продукції та виробів з неї.

Всі результати інвентаризації вносяться до протоколу засідання центральної комісії, створеної на підприємстві. В протоколі наводяться детальні дані про осіб, винних в нестачах або втратах лісопродукції, і вказуються заходи, які необхідно застосувати до винуватців.

На підставі матеріалів інвентаризації дані заносяться в Книги обліку лісопродукції (форма ЛП-11) і відповідно у звіти та рапорти про рух лісопродукції у матеріально-відповідальних осіб.

На методичному етапі внутрішнього контролю контролери застосовують також і прийом документального контролю, зокрема, формальну, арифметичну, логічну, нормативно-правову, взаємну та зустрічну перевірки. За допомогою вищезазначених прийомів внутрішнього контролю, в першу чергу, необхідно встановити факт наявності лісорубних квитків. Контролеру також необхідно перевірити правильність оформлення первинних документів на проведення лісозаготівельних робіт і на оприбуткування заготовленої деревини, а також своєчасність їх подання до бухгалтерії.

Після перевірки первинних документів здійснюється перевірка відображення заготівельних робіт і оприбуткування та рух деревної продукції у реєстрах бухгалтерського обліку й звітності підприємства, зокрема, необхідно здійснити ряд процедур, які будуть включати формальну й аналітичну перевірку кожної з форм, арифметичну перевірку та перевірку відповідності показників фінансової звітності з даними Головної книги. У зв'язку з цим пропонуємо застосовувати наступні способи й прийоми перевірки показників фінансової звітності та реєстрів бухгалтерського обліку щодо операцій з заготівлі лісової продукції (табл. 1).

Отже, зазначені в табл. 1 способи й прийоми перевірки показників фінансової звітності та її співставлення з показниками реєстрів бухгалтерського обліку дозволить виявити порушення та

сприятимуть оперативному прийнятті управлінських рішень та усуненню відхилень в процесі діяльності підприємства.

На результативно-узагальнюючому етапі внутрішнього контролю відбувається: узагальнення результатів перевірки; розробка превентивних заходів для усунення недоліків, виявлених при здійсненні контролю. Результати проведеного внутрішнього контролю операцій з заготівлі лісової продукції оформлюються в «Звіт про результати внутрішнього контролю операцій з заготівлі лісової продукції в результаті рубок головного користування», в якому наводиться інформація про вид виявлених порушень; відповідальність осіб за проведення контролю; період, в якому були допущені помилки і порушення та їх причини; наслід-

ки виявлених порушень; прийняття заходів щодо усунення порушень та помилок. Такий звіт спрямований на отримання облікової інформації про хід здійсненої перевірки та є індивідуальним для кожного суб'єкта господарювання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Недостатній рівень вивчення методичних підходів до системи внутрішнього контролю операцій з заготівлі деревини при проведенні рубок головного користування зумовлює низький рівень надійності та достовірності результатів її функціонування. Для подолання зазначених недоліків виділено організаційно-методичні засади внутрішнього контролю, етапи, методи перевірки та порядок аналітичних процедур в процесі здійснення заходів контролю.

Список літератури:

1. Бутинець Т.А. Развитие науки государственного контроля: проблемы теории, методологии, практики : дис. ... д.е.н. : 08.00.09 «Бухгалтерский облік, анализ та аудит» / Т.А. Бутинець. – Житомир, 2012. – 408 с.
2. Гоцуляк В.Д. Концептуальні підходи до формування економіко-екологічного аудиту в системі управління підприємств лісового господарства / В.Д. Гоцуляк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2010. – № 3(53). – С. 62-66.
3. Котляревська Н.С. Ліс як об'єкт фінансово-господарського контролю / Н.С. Котляревська // Сталій розвиток економіки, 2010. – № 2. – С. 84-89.
4. Очерки по бухгалтерскому учету и контролю. Результаты диссертационных исследований проблем бухгалтерского учета и контроля Житомирской бухгалтерской научной школы : монография. – Житомир : ЧП «Рута», 2005. – 444 с.
5. Пелиньо Л.М. Формування базових елементів системи екологічного аудиту підприємств лісового господарства : автореферат дис. ... д.е.н. : 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / Л.М. Пелиньо // Львів. – 2013. – 21 с.
6. Тимчасова інструкція з електронного обліку продукції лісозаготівель, лісопиляння і деревообробки на підприємствах Державного агентства лісових ресурсів України, затверджена наказом Державного агентства лісових ресурсів України від 27.06.2012 р.

Шавурская Е. В.

Житомирский государственный технологический университет

ИНСТРУМЕНТАРИЙ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ НА ЭТАПЕ ЛЕСОЗАГОТОВКИ

Резюме

Исследована методика внутреннего контроля при проведении заготовительных работ лесными хозяйствами. Внутренний контроль на этапе лесозаготовки состоит из трех этапов проведения проверки (организационно-подготовительный, методический, результативно-обобщающий), в которых отражены основные процедуры для решения главных задач проверки, позволяющие охватить все хозяйственные операции, возникающие при проведении заготовительных работ. Проведение внутреннего контроля за выделенными этапами позволит комплексно и качественно осуществлять внутренний контроль лесной продукции.

Ключевые слова: внутренний контроль, древесина, лесозаготовительные работы, лесные ресурсы.

Shavurska O. V.

Zhytomyr State Technological University

TOOLS FOR INTERNAL CONTROL ON THE STAGE OF LOGGING

Summary

Methods of internal control during logging activities of forestry have been researched. Internal control of logging includes three stages of inspection (preparatory-organizational, methodical, summary reviewing), which reflect the basic procedures for solving major tasks of inspection, and allow to cover all business transactions during logging. Implementation of internal controls with suggested stages allows a comprehensive and properly implements internal control of forest products.

Key words: internal control, timber, logging, forest resources.